

DE REFORMATIE

WEEKBLAD TOT ONTWIKKELING VAN
HET GEREFORMEERDE LEVEN

DIE UWE JEUGD VERNIEUWT ALS EENS ARENDS PSALM 109:3

Onder redactie van Prof. Dr V. Hepp, Dr K. Schilder, Dr C. Tazelaar en Prof. Dr J. Waterink

Medewerkers: Dr H. A. van Andel, Solo; Dr R. E. van Arkel, Utrecht; Dr Henry Boots, Grand Rapids; Dr C. Bouma, Zwolle; Dr K. Fernhout, Vreeland; Prof. Dr F. W. Grosheide, Amsterdam; Prof. Dr T. Hoekstra, Kampen; Dr G. Keizer, De Steeg; Dr B. A. Knoppers, Amsterdam; Dr C. Lindeboom, Amsterdam; Dr S. O. Los, 's Gravenhage; Dr J. W. Marmelstein, Amsterdam; Dr F. C. Meijster, Rotterdam; G. Melma, Groningen; Dr D. Postma, Burgersdorp (Zuid-Afrika); Dr A. Ringnalda, Soerabaja; Dr J. C. Rullmann, Wassenaar; J. Strikwerda, Dokkum; Dr J. Thijss, Zwolle; Dr J. Veldkamp, Hilversum; Prof. Dr D. H. Th. Vollenhoven, Amsterdam; Dr J. de Vries, Tilburg; Dr J. D. Wielinga, Franeker; Mr J. A. de Wilde, 's Gravenhage.

Adres der Redactie:
Prof. Dr V. HEPP, Van Breestraat 14, Amsterdam.

Drukkers-Uitgevers:
OOSTERBAAN & LE COINTRE, Goes.
Tel. No. 58 — Postrekening No. 38000.

Abonnement: f1.25 per drie maanden bij vooruitbetaling.
Voor 1 Buitenland f7.50 en voor Ned.-Indië f6.— per jaar.
Advertentiën: 25 ct. p. regel. — Losse nummers f0.15.

Tot nadere aankondiging is het adres van den Eindredacteur
DUITSCH KAMPWEG 10, WOLFHEZEN.

INHOUD: De Mystieke factor in de Calvinistische Wetenschap. — Uit de Schrift: Wachten. (Psalm 130:6). — Kerkel. Leven: Belijdeniskerk en belijdende Kerk. Van studiejourneen. — Lijf en Kunst: Een boegroten boek. — Het Pol. en Soc. Leven: De machters werkelijkheid. — Zending en Evangelisatie: De betekenis der Jeruzalemsche Conferentie VIII. — Perschoonw. — Kerkenieuw.

DE MYSTIEKE FAKTOR IN DE CALVINISTISCHE WETENSCHAP. 1)

Op één dag na is het thans 25 jaar geleden, dat wijlen professor Geesink — en wij spreken dit „wijlen“ met diepen weemoed uit — op een vergadering als deze de stelling verdedigde: „De dogmatische grondslag der Vrije Universiteit te Amsterdam is geenszins een belemmering voor haar arbeid in wetenschappelijk en didactisch opzicht, maar veeleer een voordeel“. Die rede mocht in den waren zin een tijdrede heeten. Voor kort toch was aangenomen Kuypers wet op het Hooger Onderwijs, welke de mogelijkheid opende, dat ook Bijzondere Universiteiten den effectus civilis verkregen. Daarbij was de Vrije Universiteit nog al druk over de parlementaire tong gegaan. Als zwaarste projectiel werd tegen haar afgeschoten het argument, dat het dogma, dat de Gereformeerde beginselen aan de wetenschap de vrijheid benamen, welke tot haar ontwikkeling onontbeerlijk is. Men beschouwde den dogmatischen grondslag als een betonnen wegdek, waarop geen grassprietje, laat staan de ceder der wetenschap kan groeien. En hoe sterk het Gereformeerde volk zich voor die Kamer-debatten interesseerde, werd door onzen Geesink met fijnen humor aldus geteekend: „Toen ik een tijd geleden het eiland Marken bezocht, waarvan de bevolking schier geheel Gereformeerd is, vernam ik, dat daar in den laatsten tijd de Handelingen geregeld werden gelezen. Ik dacht eerst, het liep zoo tegen Pinkster, dat de Handelingen der Apostelen werden bedoeld, maar al spoedig kwam ik er achter, dat het de Handelingen der Staten-Generaal waren.“

Nu, na een kwart eeuw, wordt ditzelfde argument, schoon door Kuypers, Geesink en anderen met taai geduld radikaal doorgekeerd, nog altijd tegen onze Universiteit gericht. Toch hanteert men het niet meer met de vroegere zelfbewuste trefzekerheid. Trouwens, de strijd heeft zich verplaatst. Het front is verlegd. Onze Universiteit wordt thans voornamelijk aangevallen door hen, die dichter bij ons staan. Zij spreken ons met zekeren wellust aan als: Neo-Calvinisten! Zij zien in het Neo-Calvinisme een patient, die onmogelijk in huis kan worden verpleegd, maar dringend in de kliniek moet worden opgenomen en die door chirurg en internist als om strijd wordt opgeëischt, terwijl de anatoom zijn assistenten reeds bij de deur heeft geposteerd. Nog nooit droeg men iemand binnen, die aan zooveel kwalen tegelijk leed. Maar de gevaarlijkste en de besmettelijkste daarvan is wel het intellektualisme. Gelukkig heeft men reeds den haard van dat intellektualisme ontdekt. Dat is de Vrije Universiteit. Daar worden de bacillen der verstandelijkheid kunstmatig gekweekt. Vandaar gaan de bacillendragers het geheele land door en dreigen het Protestantisme te infecteren.

1) Rede, gehouden op de Vergadering der Vereeniging voor Hooger Onderwijs op Gereformeerden Grondslag te Utrecht, 5 Juli 1929.

Hoe zullen we ons tegen deze verdenking verweren? Zullen wij de schijnbewijzen, welke men aanvoert, onder de loupe nemen en aan scherpe analyse onderwerpen?

Indien wij van het nut daarvan overtuigd waren, zouden wij het niet mogen nalaten.

Ik geloof echter niet, dat het baten zal.

Daarom doen wij liever een kort, maar energiek protest hooren. Wij zijn niet van het spoor der vaadren afgegleen! Hoewel wij onzen Heiland op Zijn woord gelooven, dat de Heilige Geest leidt — en dus niet doet stilstaan — wij hebben de beginselen van het historische Calvinisme niet prijs gegeven! Maar wij gelooven ook onzen Heiland op Zijn woord, dat de Heilige Geest leidt. Leidt! En dus niet doet stilstaan! Wij bouwen denzelfden tempel, waaraan onze vaders — niet zij, die men ons als vaders wil opdringen en die wij nog niet eens als stiefvaders kunnen erkennen — begonnen hooger op, op bevel en in de kracht van den Heere des tempels.

Neen, wij zijn niet dronken van intellektualisme, gelijk men vermoedt! Het verstand is bij ons niet het een en het al!

En naast dit protest stel ik het positieve getuigenis, dat — moge het mij gelukken! — dezen middag rezoneren zal in uw aller hart: wij geven aan de mystiek plaats tot in onze wetenschap toe. De mystieke factor in de Calvinistische wetenschap, het werd u reeds aangekondigd als mijn onderwerp.

Van zijn geboorteure aan ging de liefde van het Calvinisme zoowel uit naar de wetenschap als naar de mystiek.

Het leefde in beide diep in, het leefde in beide zich heerlijk uit zonder er geheel in op te gaan.

Wat meer is het schiep zich een eigen type van wetenschap en een eigen type van mystiek.

Om te bewijzen, dat in het Calvinisme een onweerstaanbare drang tot wetenschap werkt, beriep Kuypers zich in zijn bekende Stone-lezingen op de stichting van de Leidsche Hoogeschool. En het is voorzeker een uniek feit in de wereldhistorie, dat de moed van een stad, die een belegering doorstond bijkans tot den hongerdood toe, het bevredigendst kon worden beloond niet door „een handvol ridderorden“, noch door goud of politieke privileges, maar door een „School der Wetenschappen“. Doch ik vraag u of wellicht niet een nog klemmender bewijs kan worden ontleend aan het bijna 50-jarig bestaan van onze Vrije Universiteit. De Leidsche Hoogeschool toch was bij haar oprichting een geschenk van de Staten van Holland. Maar van toen af tot nu toe werd in haar onderhoud en verdere toerusting geheel van Overheidswege voorzien. Ongemeen hooger energie echter werd van het Calvinistische volksdeel geleverd, waar het nu welhaast een halve eeuw de Vrije Universiteit uitsluitend op eigen schouders droeg. Gij vergeeft het mij, nietwaar, dat ik de f4000 's jaars, die zij van den Staat ontvangt, verwaarloos. Dit is immers een som, die naar „De Standaard“ enkele dagen geleden opmerkte „met den naam van jodenfooi of sigarengeld nog te euphemistisch is betiteld“.

Onze Universiteit stond menigmaal voor heete vuren.

Zij doorleefde soms hachelijke momenten.

Maar zij, die haar verzorgden, dachten er geen oogenblik aan om voor te stellen haar op te heffen. En indien zij het gewaagd hadden, met zulk een voorstel voor het forum onzer Calvinisten in dit land te

komen, zouden deze als uit één mond hebben geroepen: dat nooit!

Het Gereformeerde volksdeel kan zijn Universiteit niet meer missen.

De liefde voor de wetenschap kan bij het Calvinisme zelfs met de motorspuiten der koudste kritiek niet worden uitgebluscht.

De wetenschap is voor het Calvinisme niets minder dan een levensbehoefte.

Hetzelfde geldt van de mystiek.

Wel hadden historie-schrijvers van en zonder naam uit de buste van Calvijn de mystieke ader uitgezaagd en de moeten met harde trekken overpleisterd. Maar in den jongsten tijd werd dit bedrijf van meer dan een zijde als falsificatie en mystificatie aan de kaak gesteld. En een hoogleraar aan een onzer Rijksuniversiteiten, schoon zelf geen Calvinist, werkte in zijn boek over „Mystiek“ aan het eerherstel van Calvijn als mystieke figuur lofwaardig mee.

Waar het Calvinisme ook wortel schoot, sproot onmiddellijk de haar kenmerkende mystiek met verrassenden voorspoed omhoog.

De Calvinistische mystiek is niet de mystiek van den enkeling, die vlucht in klooster en retraite, gelijk bij Rome. Zij is ook niet de mystiek van het clubachtige, knusse kringetje, gelijk in de kerken van Lutherachen oorsprong. Maar het is de mystiek, die zich een bedding graaft dwars door het breede leven heen, die haar bewogenheid medeelt aan allen, die zij kan bereiken, die zelf geen uitverkiezing houdt, maar aanvaart, dat de uitverkiezing Godes is en dat Hij die realiseert in Zijn verbond.

Zij is, hoe sterk zij ook het persoonlijke daarin accentueert, wars van alle individualisme, wars ook van vrome coterie.

Het Calvinisme alleen houdt hoog de katholiciteit van de mystiek.

Dat in ons land het Calvinisme het zuiverst bleef bewaard, dat het humanisme van allerlei gading als rationalisme, supranaturalisme, modernisme, ethicisme en niet het minst de karikatuur der mystiek, het mysticisme het wel voor een tijd konden achteruit dringen, maar niet verdringen, dat het hier in de 19de Eeuw tot een ontwaking kwam als nergens elders, is voor een niet gering deel te danken aan zijn mystiek, welke hier naar de vrijmacht Gods zulk een vruchtbaren voedingsbodem vond.

Hiermee meen ik, zij het ook vluchtig, te hebben aangetoond, dat men de historie zou verkrachten, indien men loochende, dat wetenschap en mystiek steeds onder één en hetzelfde Calvinistische dak hebben gewoond.

Doch daarmee sta ik nog slechts aan het begin van mijn taak.

Het zou immers mogelijk zijn, dat wetenschap en mystiek in het ééne huis aparte kamers betrokken en gesepareerd leefden. Zij zouden in het Calvinisme dualistisch naast elkander kunnen voortbestaan, gelijk in de Grieksch-orthodoxe en Roomsche kerk en in tal van andere kerken en richtingen. Daarom dient nog bewezen, dat in het Calvinisme wetenschap en mystiek elkander doordringen, dat er zelfs sprake is van een mystieke factor in de Calvinistische wetenschap.

Wetenschap en mystiek!

Het lijkt een vreemde combinatie!

Vreemder nog dan die van politiek en mystiek.

Want ook zij, die overigens in de antirevolutionaire staatkunde kinderlijk en hinderlijk onkundig zijn,